

Barn som utsätts för fysiskt våld i hemmet

– Förskolan som den trygga basen

Azra Mlivic & Ellen Nordquist

Handledare: Ingrid Karlsson

Sammanfattning

Studiens syfte är att ge upphov till en djupare och förberedande kunskap inför kommande yrke inom området barn som utsätts för våld i hemmet. Arbetet genomsyras utav ett perspektiv vilket är förskolläraperspektivet. Vi kommer genom analyser ta reda på förskollärares utsagor om barn som utsätts för fysiskt våld i hemmet. Detta för att bidra med mer kunskap till kommande profession om hur barn som utsätts för våld i nära relationer interagerar i mötet med andra aktörer i förskolan.

Vi har genom studiens gång använt oss av en kvalitativ forskningsmetod. Genom intervjuer har förskollärare berättat om hur barn som utsätts för våld i hemmet uppmärksammas samt hur förskollärare kan arbeta för att finnas där och stödja dessa barn.

Keywords

Child neglect, Childabuse, Preschool, Signals of abuse, Support, Attachment

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Syfte	1
Frågeställning	2
Bakgrund	2
Våld i hemmet ur ett historiskt perspektiv	2
Vad säger lagen?	3
Om brott begås i hemmet	4
Anmälningsskyldighet och Socialtjänsten	4
Tidigare forskning	5
Sammanfattning.....	8
Teori	8
Bronfenbrenners ekologiska systemteori	8
Sammanfattning.....	10
Anknytningsteorin	10
Tillgiven bindning	10
Anknytningsperson.....	11
Anknytningsbeteende	11
Trygg bas.....	11
Sammanfattning.....	12
Metod	12
Kvalitativ forskningsmetod	12
Intervjuer	12
Pilotintervju	13
Semistrukturerad intervju	13
Urval.....	13
Genomförande av intervjuer.....	14
Etiska principer.....	14
Analysmetod.....	15
Genomförande av analys	16
Metoddiskussion.....	17
Resultat.....	18
Signaler på fysiskt våld i hemmet	19
Förskollärares intuition.....	19
Varningstecken hos barn	20

Svårigheter med att upptäcka våld mot barn	22
Skyldigheter vid misstanke om misshandel av barn.....	23
Förskollärares skyldigheter	23
Behov av stöd och stöttning	24
Hur barn i förskolan stöttas av förskollärare	24
Förskolläraren som trygg bas	25
Diskussion	26
Vilka varningstecken kan vi se hos barn som utsätts för fysiskt våld?	26
Vilken betydelse har förskolan för de barn som utsätts för våld i hemmet?	27
Hur kan förskolan arbeta med att stötta de barn som utsätts för våld i nära relationer utifrån ett förskollärarperspektiv?.....	28
Referenslista	30
Bilagor	33
Bilaga 1	33
Bilaga 2	34

Inledning

Brott och statistik skrev under 2014 att det gjordes 13663 anmälningar om barn som utsätts för våld i hemmet (<https://www.bra.se>). Av alla dessa anmälningar gjordes 3800 om i förskoleåldern (0-6 år). Det kan vara svårt att märka av det fysiska våldet mot barn i förskoleåldern eftersom blåmärken eller andra tecken på våld kan kopplas till skador vid leken. I det svenska samhället är det mot lagen att utöva våld mot barn. Trots detta sker det i stor utsträckning och vuxna blundar för problemet vilket vi anser är fel. Barnmisshandel sker bland oss vare sig vi vågar se problemet eller ej. Vi vill därför belysa hur förskollärare kan stötta, uppmärksamma och arbeta med barn som utsätts för våld i hemmet under barnets tid på förskolan.

Hindberg (2006) skriver att 94% av barnmisshandeln sker innanför stängda dörrar och oftast sker detta när familjemedlemmarna är de enda närvarande. Detta innebär att det knappt finns några andra vittnen till våldet. Som förskollärare måste vi våga inse att dessa barn faktiskt finns och börja agera! Detta ämne kan kategoriseras som känsligt och vi har fått upplevelsen av att ämnet inte diskuteras i den utsträckning som det borde vilket vi menar är anledningen till att vi blir intresserade av att studera ämnet.

I *Läroplanen för förskolan* framgår det att det är vårdnadshavarna som bär ansvaret för sitt barns utveckling. Förskolan ska ses som ett komplement till hemmet (Skolverket, 2010). För att utvecklas krävs trygghet och om tryggheten hemifrån rubbas leder det till att barnet kan få svårigheter i sin utveckling. Vi menar därför att det är viktigt att skapa en trygg miljö i förskolan vilket även *Läroplanen för förskolan* lägger stor vikt vid då det står med som ett strävansmål. Förskollärare ska även se till barnets bästa och dess utveckling (Skolverket, 2010), vilket innebär att vid misstanke om att ett barn far illa har vi skyldighet att göra en anmälan till socialnämnden. Begreppet ”barn som far illa” har i detta sammanhang betydelsen: barn som utsätts för våld i hemmet.

Syfte

Studiens syfte är att ge upphov till en djupare och förberedande kunskap inför kommande yrke då vi inom professionen kommer att möta barn som utsätts för våld i hemmet. På vilket sätt barn som utsätts för våld i nära relationer interagerar i mötet med andra aktörer i förskolan, ser vi som viktigt att ha i åtanke vid arbetet med barn. Därför är syftet att framföra

detta också. Arbetet genomsyras av förskollärarperspektivet. Vi kommer genom en fenomenografisk analysmetod ta reda på förskollärares reflektioner över barn som utsätts för fysiskt våld i hemmet. För att uppnå syftet besvaras följande frågor:

Frågeställning

Vad berättar förskollärare om vilka varningstecken de upptäcker hos barn som utsätts för fysiskt våld?

Hur kan förskolan arbeta med att stötta de barn som utsätts för våld i nära relationer utifrån ett förskollärarperspektiv?

Hur resonerar förskollärare om vilken betydelse de har för de barn som utsätts för våld i hemmet?

Bakgrund

I detta stycke behandlas äga utifrån ett historiskt perspektiv och hur våld mot barn har förändrats under decennier. Här får du även läsa om lagar som är relevanta till vårt arbete samt vilken skyldighet förskollärare har gällande misstanke och oro då barn utsätts för våld. Slutligen framförs hur förskollärare ska arbeta med barns trygghet, utveckling, lärande och välbefinnande utifrån förskolans styrdokument.

Våld i hemmet ur ett historiskt perspektiv

Hindberg (2006) framför ett svenskt gammalt ordspråk som lyder "den man älskar ägar man". Hon menar även att det sågs som föräldrars plikt att slå sina barn för att de skulle utvecklas till goda samhällsmedborgare. Hindberg (2006) skriver att äga kunde konstateras som uppfostringsmetod då barnen inte lyssnade på sina föräldrar. De förväntningar som fanns på barn var att de alltid skulle lyda sina föräldrar och att de inte skulle ha några invändningar mot dem. Barnen hade ingen egen talan och deras åsikter respekterades inte lika mycket som idag.

Den kunskap vi har om kroppslig bestraffning mot barn ur ett historiskt perspektiv är att det har förekommit i alla tider (Janson, Jernbro & Långberg, 2011). Det har länge funnits bestämmelser och skriftliga råd om barnuppfostran där äga bestämts som uppfostringsmetod. Under flera år har det diskuterats om det är bra föräldrar eller dåliga föräldrar som ägar sina barn. Denna diskussion har pågått i vårt samhälle sedan mitten av 1500-talet (Edfeldt, 1985). Den judiciella revolutionen påbörjades under 1600-talet vilket gav en förändring i

rättssystemet. I de rättsliga processerna blev staten mer inblandad och professionella domare på kommunal och högre nivå utvecklades.

Under åren 1500-talet fram till mitten av 1700-talet fostrade kyrkan folket i den lutherska läran. Under dessa år sågs det som nödvändigt att fostra sina barn till gudfruktighet. Uppfostring på den tiden skulle i första hand ske genom tillsägelser och tillrättavisningar men om det inte hjälpte fick man ta till aga. Aga fick man inte göra i vredstillstånd utan med omtanke och kärlek.

Under 1900-talet skedde det stora genombrotten vad gäller synen på aga och misshandel mot barn. Janson, Jernbro och Långberg (2011) skriver att ett av genombrotten innebar att röntgenläkaren John Caffey år 1946 upptäckte blödningar i hjärnan och skelettskador som orsakats av våld. Vid slutet av 1950-talet uppmärksammades de första rapporterna om svår fysisk barnmisshandel i Malmö. Detta bidrog till att många myndigheter hade svårt att acceptera ”diagnosen” som barnmisshandel. 1964 beskrev Anders Frisk ett antal fall av barnmisshandel. Han argumenterade för att ökningen av de fall av barnmisshandel berodde på att läkarna börjat inse att skador som förr sågs som oklara var orsakade av våld utträttat av någon förälder (Frisk 1964) och detta satte igång debatten på allvar. År 1979 införde Sverige förbud mot aga och var även det första land som införde denna lag. Förslaget om att denna lag skulle införas fick stöd av en stor majoritet och Hindberg (2006) pekar på att det var 259 som röstade för att aga skulle införas, endast sex röster var positiva till att behålla aga. I Sverige har antiagabestämmelsen fått stort stöd, sedan lagen grundades. Reaktionen från övriga länder blev dock negativa när Sverige införde förbudet mot aga. Lagen sågs då som ett intrång i hemmet och i det privata livet. Syftet till varför reaktionerna var negativa var för att människorna ansåg att föräldrar skulle ha rätt till att själva välja hur de skulle uppfostera sina barn (Hindberg, 2006). I dagens samhälle ses det inte som acceptabelt att barnen ska tiga och lyda genom uppfostningsmetoden aga. De ses idag som enskilda individer som har fått sina rättigheter, som under 1990-talet fått ett starkt genomslag menar Hindberg (2006). Varför det har fått ett starkt genomslag är på grund av FN:s konvention om barnets rättigheter som har haft stort inflytande på att förändra synen på barn.

Vad säger lagen?

Vi har flera lagar och en konvention om hur våld mot barn ska hanteras. Misshandel mot barn regleras på samma sätt som misshandel mot vuxna i brottsbalken (BrB) . Socialnämnden har

ett särskilt ansvar för att erbjuda stöd till de som upplevt våld enligt socialtjänstlagen (SoL). I lagen regleras omsorgssvikt med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Med stöd av LVU kan ett barn omhändertaras även om vårdnadshavaren inte dömts för misshandel vid misstanke om att barnet riskerar att skadas eller att dess hälsa och utveckling är i fara. FN:s konvention om barnets rättigheter har kommit till för att vidta åtgärder till barns skydd runt om hela världen. Delar i lagar som är relevanta när barn far illa redovisas nedan.

Om brott begås i hemmet

Solberg (2007) skriver att hemmet är ett barns goda grund där det utvecklas och lär av sin familjekultur. Men det är inte i alla hem det är harmoniskt. I de hem där barn blir utsatta för våld hotas uppväxtvillkoren (Christensen, 2007). Därför menar Rösare (2015) att pedagoger ska se till barnets bästa i sådana situationer. Det finns även lagar som pekar på att man ska se till barnets bästa. Exempelvis får föräldrarna hjälp genom terapi att hantera sin aggression för att barnet ska få de bästa förutsättningarna som kan ges. Ett barn ska ses som en egen individ med sin egna demokratiska rätt. Därför kan det ses som en kränkning att inte tillgodose detta och kan vara straffbart enligt föräldrabalken:

1§ Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och god fostran. Barn ska behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande bestraffning (SFS 1983:47).

Vårdnadshavare kan bli straffade då de gör sig skyldiga till missbruk, försummelse eller om det i övrigt brister i deras omsorg av barnet. Om barnets hälsa eller utveckling står i fara kan rätten besluta ifall en ändring i vårdnaden ska ske (Rösare, 2015).

Anmälningsskyldighet och Socialtjänsten

Socialstyrelsen (2013) skriver att alla barn har rätt till en trygg uppväxt. De menar att när vårdnadshavare inte har tagit ansvar för sina barn behövs stöd från samhället. Kommunens socialnämnd har ansvaret för att skydda och stödja barn som far illa. Socialstyrelsen (2013) skriver att alla har skyldighet att anmäla om de misstänker att barn upp till 18 år utsatts för någon typ av våld. Dock har inte socialnämnden skyldighet att anmäla misstanke om brott mot barn till polis eller åklagare (Rösare, 2015).

Om personal på förskolan märker att ett barn far illa har denne skyldighet till att anmäla detta till socialtjänsten. Även vid misstanke gäller anmälningsskyldighet enligt (SOL: 14 kap. 1§). Detta gäller de myndigheter vars verksamheter arbetar med barn och ungdomar.

Tidigare forskning

Nedan kommer det att presenteras några för arbetet relevanta vetenskapliga artiklar och avhandlingar. Inom området barn som utsätts för våld i hemmet har vi upptäckt att det finns ett stort utbud av både nationell och internationell forskning. Forskningen sträcker sig enda från början av 1900-talet fram till nu. Under sökningsprocessen har vi påträffat att det var tredje till var fjärde vecka har publicerats ny forskning relaterat till våld i hemmet. Vi begränsade vår sökning med forskning från de senaste 10 åren för att få fram nyare forskning. För att få en bredare grund för vad som tidigare studerats inom ämnet har vi använt oss utav olika databaser.

Birgitta Svensson och Staffan Janson har studerat hur svenska förskollärare agerar vid misstanke om misshandel av barn i dess hemmiljö samt pedagogens relation till familjen. Forskarna menar att det är väl känt att upplevelser av misshandel under ett barns uppväxt tenderar att ge ångest och störningar vilket i sin tur kan ha en stor inverkan på barnets utveckling och inlärningsförmåga. Detta kan även leda till långsiktiga skadliga effekter på barnens hälsa och funktionsförmåga. Dubowitz m.fl. (2011) skriver att det ofta finns olika anledningar till att barnen upplever konsekvenser med misshandeln. Ofta kan det vara föräldrarnas ekonomi, olika familjekulturer, missbruk eller något annat som spelar roll. Små barn har en högre risk för utsatthet och forskarna menar då att det är förskolepersonalens-och barnomsorgorganisationernas ansvar att hantera detta problem. Dessa problem kan då förhindras genom att vid minsta misstanke om barnmisshandel rapporterar och gör en anmälan hos socialtjänsten samt att man i större mån kan göra observationer på barnet i förskolan.

Lagerberg (2001) har visat att förskollärare inte följer sin plikt att anmäla. Det har visat sig att det i vissa fall har tagit flera månader och ibland år innan misstankarna har anmälts. Detta kan bero på barnets ålder eller vilken typ av misshandel det handlar om samt rädsla för hur föräldrarna ska reagera. Samma resultat har även visats i en senare studie där personal på förskolan kunde känna en otrygghet i att bemöta och samtala med föräldrarna (Svensson, 2013).

Svensson och Janson (2008) kan genom sin studie visa resultat på att förskolepersonalen misstänkte att 2% av de barn som ingick i studien hade blivit misshandlade i sin hemmiljö. Barn som inte bor med båda sina föräldrar samt föräldrar och barn som var flerspråkiga var överrepresenterade. Det personalen kände gällande misstankar vid barnmisshandel och om hur man ska agera och behandla barnet kontrasterades mot deras känsla av otrygghet vid kontakten med föräldrarna och avsaknaden av råd och konsultation från socialtjänsten eller psykologer. Resultaten visade att anledningen till varför förskollärare inte anmälde misstankarna var i de flesta fall att de kände att de har tillräckligt med resurser för att kunna hjälpa barnet. Exempelvis kunde pedagoger prata med barnets mamma om oron eller så betraktade pedagoger inte situationen som allvarlig eller så kände pedagogerna obehag vid kontakt med föräldrar. Författarna avslutar med att förskolepersonal möter lojalitetskonflikter vid misstanke om misshandel, huvudsakligen baserade på osäkra förhållanden vilket kan bli ett hinder för att stödja och utbilda barnen.

Hartley (2002) har undersökt egenskaperna hos familjer där både våld i hemmet och barnmisshandel förekommer. De flesta studier undersöker endast den fysiska misshandeln av barn. Syftet med studien är att undersöka skillnader i demografiska egenskaper, föräldrarnas problem och misshandelns egenskaper för familjer som involverar fysisk barnmisshandel eller vanvård och kvinnomisshandel jämfört med familjer med samma typ av misshandel men utan någon känd kvinnomisshandel. Resultatet visade att de faktorer som skiljer förekomsten av barnmisshandel och våld i familjer där enbart barnmisshandel utövas är vanvård och fysisk barnmisshandel. Det är uppenbart enligt forskaren att våld i hemmet uppstår i samband med vanvård och förekomsten försummar familjer som ihop med detta kan uppleva flera sårbarheter. Enligt forskaren behövs det mer forskning för att ytterligare undersöka den samtidiga förekomsten av våld i hemmet och vissa typer av misshandel.

Sousa m.fl. (2011) undersöker de unika och kombinerade effekterna av barnmisshandel. Med unika menas alltså då barnet bara varit utsatt för en slags misshandel, exempelvis fysisk medan man med kombinerad menar då man använt sig av flera slags misshandel, exempelvis både fysisk och psykisk. Det undersöks även vilka spår misshandeln kan sätta i tonåren. Forskarna använde sig av en studie som har studerat samma sak men från 1976. Det forskarna kommer fram till är att de ungdomar som utsätts för våld och övergrepp i hemmet var mindre knutna till föräldrarna i tonåren än de som inte utsätts för något våld. Resultaten visar även att barn som har ett starkare band till sina föräldrar har även lägre risk att utsättas för ett antisocialt beteende under senare år. Genom att förhindra våld mot barn kan risken av det

antisociala beteendet minska och bandet mellan förälder och barn kan stärkas. Eftersom barnets upplevelser av våld sätter sina spår kan det vara svårt att relationen mellan förälder och barn blir återställd. Detta leder till att barnet aldrig kommer ha en stark anknytning till föräldern och traumat kommer alltid påverka barnets liv. De trauma som barnet upplever efter att en förälder har utövat våld kommer att följa barnet hela livet och forma denne utefter det (Sousa m.fl., 2011).

Svensson (2013) har studerat hur personal på förskolan kan märka av de olika varningstecken som finns hos barn som riskerar att utsättas för våld i hemmet. Svensson (2013) pekar på att hemmet ska vara en trygg plats för barnet där det får utrymme till att utvecklas men trots detta sker våld bakom stängda dörrar och hon menar att personal på förskolan då ska få mer kunskap inom området barn som riskerar att fara illa i sin hemmiljö. Syftet med hennes avhandling är att öka kunskapen om de barn som riskerar att fara illa i hemmet. Svensson (2013) har genom denna studie tagit fasta på att pedagogerna som befarande att barnen far illa, vilket var totalt 62 barn, kunde känna en otrygghet i att samtala och bemöta föräldrarna. I studien visas siffror på att mamman i familjen blivit mer informerad av pedagogernas oro (50% av fallen). Medan pappan inte blivit lika informerad om detta (25% av fallen). Samtidigt kan studien visa på att pedagogerna kände att det fanns tillräckligt med kunskap för att stödja och stötta barnen. Dock visar Svensson (2013) att det behövs mer hjälp från både psykologer och socialtjänsten. I detta fall visade det sig att i 30% av fallen gjordes en anmälan till socialtjänsten.

Liksom Svensson (2013) har Annerbäck (2011) skrivit om att hemmet är en plats där barnen ska känna sig trygga och att det ska vara en plats som kan erbjuda stöd till barnet. Hon lyfter även fram att hemmet kan vara en plats där barnen utsätts för våld och övergrepp av sina föräldrar, trots att detta har varit förbjudet i över 30 år. Syftet med studien är att skapa bredare kunskap inom området fysisk barnmisshandel efter det att anti aga lagstiftningen infördes. Ungdomarna har svarat på frågor om deras erfarenheter angående fenomenet våld i hemmet. Studien resulterade i att 15% av ungdomarna kunde svara att de blivit slagna av vårdnadshavare eller förälder under åren de växt upp. Annerbäck (2011) skriver att det var lika ofta en man som en kvinna som varit förövaren. I familjer där en av föräldern eller vårdnadshavaren slagit sin partner kunde Annerbäck (2011) se att det främst var mannen i förhållande som var förövaren. Hon menar även på att barn som lever i dessa miljöer löper större risk för att själva utsättas för misshandel i hemmet. Annerbäck (2011) skriver även om

de olika riskfaktorerna som finns i hemmiljöerna och menar att barn som lever i en familj där det finns ekonomisk utsatthet löper större risk för våld i hemmet vilket även Dubowitz m.fl. (2011) påpekar. Författarna menar att det finns olika faktorer som påverkar sannolikheten att ett barn blir utsatt för misshandel, exempelvis som Annerbäck (2011) skriver att den ekonomiska utsattheten kan vara en riskfaktor. Dubowitz m.fl. (2011) trycker också på missbruk, arbetslöshet, kultur mm. som också kan kopplas till riskfaktorer och öka sannolikheten för misshandel.

Dubowitz m.fl. (2011) har gjort en studie om barn som riskerar att utsättas för våld i hemmet, de har genom undersökning läst av vilka faktorer som kan påverka barnets trygghet. Syftet med denna studie är att få en bredare kunskap för att kunna märka av vilka barn som riskerar att utsättas för våld i hemmet. Studien ligger även till grund för att förebygga misshandel och försummelse hos barn. De faktorer som de undersökt är droger, låg inkomst, låg utbildade och antalet barn i familjen. Dubowitz m.fl. (2011) menar att barn som lever med en förälder som har drogproblem eller föräldrar som har använt sig utav droger under graviditeten löper större risk för att utsättas för våld.

Studien lutar sig tillbaka på Bronfenbrenner ekologiska systemteori och genom statistiken kan vi avläsa hur de fastställt data. Dubowitz m.fl. (2011) lägger vikt på hur föräldrar kan stöttas i sin föräldraroll och menar att det är viktigt att föräldrarna får stöd i hur de ska agera i olika konflikter. Detta menar de kan bidra till att barnmisshandel minskar. De menar även att detta stöd skall komma från Socialtjänsten så att föräldrarna kan få hjälp med hur de skall bemöta barnen.

Sammanfattning

Tidigare forskning behandlar anknytningen mellan vårdnadshavare och barn, våldets konsekvenser för barnets uppväxt, vilka riskfaktorer som påverkar sannolikheten att ett barn utsätts för våld och vilka varningstecken som finns hos de barn som far illa. De benämnda områdena kan kopplas till våra forskningsfrågor och blir därför relevanta för vår studie.

Teori

Bronfenbrenners ekologiska systemteori

Vi har valt att använda oss utav den ekologiska systemteorin som Urie Bronfenbrenner är grundare till. Brodin (2008) menar att i denna teori står barns utveckling i centrum och fokus i teorin ligger på att se samspelet mellan miljö och individ. Denna teori blir relevant för vår studie eftersom vi kommer lägga fokus vid de system som finns närmast barnet. Teorin blir även relevant för oss eftersom Sveriges lagar kommer att kopplas in. Han utvecklade under 1990-talet modellen *Ekologisk systemteori*. Bronfenbrenner förklarade detta system med hjälp av individen som sin mittpunkt och hur individen utifrån olika miljöer påverkas under en tid.

Bronfenbrenner utgår från olika system, ett av de kallas för *mikrosystemet*, som innefattar barnets närmiljö som till exempel kan vara hemmet och förskolan. Ett annat system är *mesosystemet* vilket Brodin (2006) menar att barnet ingår i när det är på förskolan, fritidsaktiviteter, eller träffar släkt och vänner. Sedan framhåller

Bronfenbrenner *exosystemet* och detta omfattar resurser som för barnet finns tillgängliga, så som den resursfördelning eller politik som finns i en kommun. Till sist framför

Bronfenbrenner systemet som han kallar för *makrosystemet* vilket innebär vilken kultur, värdesystem eller tidsanda som präglar miljön som vi lever i (Brodin, 2008).

Trawick-Smith (2010) förklarar även han att Bronfenbrenners ekologiska systemteori går att förklara genom att de olika systemen påverkar barnet på både tydliga sätt och i vissa fall inte så tydliga. Han menar då på att *makrosystemet* inte har en direkt kontakt med barnet utan det är något som barnet under senare tid får möta, eftersom detta innehåller normer, värderingar, politik, lagar och kultur mm. *Mikrosystemet* är något Trawick-Smith (2010) liksom Brodin (2006) belyser som det system som ligger närmast barnet. Detta system innefattar i vårt fall hemmet och förskolan, eftersom det är de platser som barnet spenderar mest plats på under sin uppväxt tid. Både Brodin (2006) och Trawick-Smith (2010) framhåller att barnen under sin tid utöka sitt mikrosystem eftersom barnet med åren kan blir involverade i olika verksamheter eller som att få mer kontakt med andra människor runt omkring barnet. Trawick-Smith (2010) pekar på att barn i förskoleåldern har oftast hem och förskola i sitt *mikrosystem*. Därför har dessa två en stor och viktigt betydelse för barnets trygghet och utveckling.

Hindberg (2006) skriver att det finns olika faktorer som kan bidra till att ett barn utsätts för våld. Hon trycker dock på att det sällan bara är en faktor som kan förklara varför barnet utsätts för våld. Hon har med hjälp av den ekologiska systemteorin försökt att förklara vilka system ett barn som utsätts för våld kan komma att hamna in. I *mikrosystemet* förklarar hon liksom Brodin (2006) och Trawick-Smith (2010) att det är barnets allra närmaste system och

är i detta fall hemmet och förskolan. Hindberg (2006) menar även att kamrater eller en fritidsgrupp kan innefattas i detta system. Hindberg (2006) menar vidare att barnet kan ingå i ett *exosystem* vilket hon förklarar som kan innefatta: psykiatri, hälsosjukvård, socialtjänst och även föräldrarnas arbete. Hindberg (2006) pekar liksom Trawick-Smith (2010) och Brodin (2006) på att det sista systemet inom den ekologiska systemteorin är *makrosystemet* som innefattar samhällsekonomi, religion, lagar, normer och värderingar kultur och till sist politik.

Sammanfattning

Denna teori blir relevant för vår studie eftersom vi utgår från barnet som mittpunkt liksom Bronfenbrenner. Barnet möts av förskola och hem i vår studie vilket Bronfenbrenner förklarar som ett mikrosystem. Ett barn möts av alla dessa system någon gång under dess uppväxt, ibland senare, ibland tidigare. Då ett barn utsätts för våld bemöts denne tidigt av dessa system då vi kopplar det till sjukvård, polis, socialtjänst, förskola och lagar vilka i sin tur ingår i olika system enligt Bronfenbrenner.

Anknytningsteorin

Med de resultat teoretikern fick valde han att studera andra barn som av någon anledning vuxit upp utan en moder. Som grund låg utgångspunkten att ett barn behöver uppleva och ha en varm och intim relation med sin moder (eller någon som barnet kan knyta an till som moder), för att kunna utvecklas och för att kunna upprätthålla sin psykiska hälsa (Perris, 1996). För barn i förskoleåldern är relationen till föräldrarna viktig för att barnet ska må bra och kunna utvecklas både psykiskt och fysiskt. I *Läroplanen för förskolan* (2010) står det att barnets vårdnadshavare har ansvaret för sitt barns utveckling och fostran (Skolverket, 2010).

Tillgiven bindning

Tillgiven bindning som också kallas för ”attachment” är en av de två huvudbegrepp som är skelettet för hela teorin. För att en tillgiven bindning ska skapas tror många att tillfredsställelsen av barnets fysiologiska behov behövs, så som mat, men så är det inte. Perris (1996) menar att undersökningar som Bowlby har gjort har visat att det affektiva deltagandet, alltså moderns förmåga att svara på barnets signaler och förmågan att ingå i ett socialt samspel med barnet är de viktigaste faktorerna för att en stark tillgiven bindning kan skapas. Studier har visat att barn helst väljer de personer som tydligt svarar på deras signaler än

sådana som kanske bara ger dem fysisk omvårdnad men inte ingår i något socialt samspel med barnet (Perris, 1994).

Anknytningsperson

I de flesta fall under små barns uppväxt är det modern som utgör ett barns huvudsakliga anknytningsperson. Bowlby betonar att personen i fråga kan vara någon som fungerar som en moder för barnet. Det behöver alltså inte vara den biologiska modern (Perris, 1996).

Författaren nämner att de barn som växer upp i en sammanhållen familjemiljö skapar en tillgiven bindning till flera än en anknytningsperson. Redan i spädbarnsåldern försöker barnet för första gången upprätthålla kontakten till en huvudsaklig anknytningsperson. Bowlby menar att beteenden som är tydliga för den tillgivna bindningen kan lätt uppmärksammas, alltså närkontaktsökandet och barnets utforskande beteende.

Anknytningsbeteende

Anknytningsbeteendet är det andra begreppet som bildar skelettet i teorin tillsammans med tillgiven bindning. Själva begreppet förklaras som ett barns sätt att söka närhet till andra. Anknytningsbeteendet hos ett litet barn avser beteenden som tittande, jollrande, gråtande, leende, klängande, att härma osv. Förutsägbart leder dessa beteenden till att barnet kan skapa en närkontakt med sin anknytningsperson (Perris, 1996). Bowlby ansåg att målet med anknytningsbeteendet var att kunna uppnå en optimal närkontakt med anknytningspersonen. För att en trygg anknytning ska kunna skapas måste barnets och moderns beteenden komplettera varandra. Många andra författare så som Ainsworth och Serafica påpekar att det inte bara är beteenden som är fysiska som leder till närheten utan också känslan av trygghet och säkerhet (Perris, 1996). Att söka närhet är därför en primär drift hos det lilla barnet oberoende av tillfredsställelsen av de fysiologiska behoven så som mat, vatten etc. inom anknytningsteorin.

Trygg bas

Hittills har ni fått läsa om att utvecklingen av den tillgivna bindningen sker då både modern (eller den person som föreställer modern) och barnet deltar i tillsammans. Vi vet också att moderns och barnets beteenden måste komplettera varandra för att en trygg anknytning ska kunna skapas. Det ligger inte bara i närheten och närvaron av en moder då en trygg bas ska kunna utvecklas. Enligt Holmes (1993) ska den trygga basen vara en utgångspunkt för nyfikenhet och utforskning. För barnet ska den trygga basen vara något de kan komma tillbaka till och skapa tröst då fara hotar eller då barnet blir rädd (Perris, 1996). Den trygga basen ska då förmedla lugn och skydd. Men det är inte alltid barnet som kan bestämma om

denne ska återvända till den trygga basen utan modern ska kunna känna av de anknytningssignaler barnet ger och kunna ingripa ifall fara uppstår.

För barn på förskolan är den första tiden väldigt viktig då den söker efter en person att knyta an till för att få tröst och skydd. Rösare (2015) skriver även att förskolan är den trygga platsen i vardagen som har fungerande rutiner och en verksamhet som är anpassad efter barnen och detta gynnar de barn som är och har varit utsatta för våld. Då barnet känner att fara hotar eller då barnet blir rädd aktiveras anknytningssystemet. De flesta föräldrar kan uppmärksamma barnets behov och kan erbjuda tröst och skydd, men det är inte alla föräldrar som klarar av detta och har den färdigheten. För förskollärare är det viktigt att uppmärksamma de barn som far illa. Förskollärarna kan vara den enda tryggheten barnet har utanför familjen och den enda möjliga utväg till hjälp. Rösare (2015) påpekar att förskollärare är duktiga på att se barnet som en egen individ och respektera när barnet behöver närhet. Han menar att förskollärare är viktiga för dessa barn då de ger signalen av att barnen är viktiga och värda att respekteras.

Sammanfattning

Anknytningsteorin blir för vår studie relevant eftersom den förklarar relationen mellan vårdnadshavare och barn men kan även kopplas till relationen mellan ett barn och en annan anknytningsperson som inte behöver vara barnets moder vilket Bowlby förklarar i sin teori.

Metod

Kvalitativ forskningsmetod

Vi har använt oss av kvalitativ forskningsmetod i vår studie. I denna metod läggs vikten på informantens egna berättelser och synsätt om det valda fenomenet (Bryman, 2011).

Författaren menar att svaren formas utifrån vad informanten väljer att framföra. Det som ses som positivt menar Bryman (2011) att forskaren får ett personligt möte med informanten.

Bryman (2011) förklarar att kvalitativ forskning främst görs genom intervjuer och observationer.

Intervjuer

Olsson & Sörensen (2011) menar att för att nå ett gott resultat genom en intervju, ska både frågeställningar och syfte vara färdigskrivna innan intervjun genomförs. Olsson & Sörensen (2011) beskriver att en intervju innefattar minst två personer som för en dialog tillsammans.

De pekar även på att det ska vara ett samarbetsvilligt klimat mellan de olika parterna. Informanten ska även få känna sig viktig och få utrymme till att tala till punkt. Informanten ska ses som pålitlig och inte påverkad av olika faktorer. För att intervjun ska ses som relevant och givande för forskarna menar Olsson & Sörensen att informanten ska ge svar på de frågor som forskarna ställer.

Pilotintervju

Vi har inför intervjuerna utformat ett antal frågor som utgår ifrån våra frågeställningar. Den första intervjun som genomfördes var en så kallad *pilotintervju*. Syftet enligt Bryman (2011) ligger i att formulera om intervjufrågorna så att informanten lättare ska kunna förstå frågornas innehåll och därefter svara så uppriktigt som möjligt. Olsson och Sörensen (2011) beskriver en pilotintervju som ett tillfälle att kunna justera samtalet och frågorna som kan ses som svåruppfattade för informanten.

Semistrukturerad intervju

Semistrukturerade intervjuer beskrivs av Bryman (2011) som ett sätt där forskaren har med sig utformade intervjufrågor men som kan ge utrymme för ytterliga följdfrågor från forskaren. Jakobsson (2011) menar att vid semistrukturerade intervjuer ställs likadana frågor till alla informanter. För att få ett så ingående svar som möjligt har vi använt oss utan öppna frågor vilket enligt författaren innebär att vi som forskare under intervjun får djupare svar än om vi använder oss av slutna frågor. Bryman (2011) menar att de fördelar som finns med öppna frågor är att forskarna kan få ovanliga och oförutsedda svar genom denna metod. Bryman (2011) påstår att öppna frågor kan gynna forskarens arbete på så sätt att den får mer kunskap inom området. Detta menar författaren kan ses som positivt eftersom informanten får utrymme att svara på frågorna och kunna utveckla sina svar. Vi har därför valt att använda denna metod när vi intervjuat de olika informanterna

Urval

Vi sökte sex förskollärare att intervjuas genom att kontakta dem via telefon och mail. Fem av dem som kontaktades svarade att de ville delta i intervjun. För att få en spridning om utsagor om barn som utsätts för fysiskt våld i hemmet har vi gjort intervjuer med förskollärare i olika stadsdelar i en mellansvensk stad. Innan vi påbörjade intervjuerna valde vi ut olika områden i staden och utifrån det valde vi förskolor. Anledningen till detta var att vi ville se om vi kunde få en variation på vad förskollärarna svarade i de olika områdena. Denna urvalsmetod kallas för representativt urval vilket Bryman (2011) menar är då forskaren har som syfte att samla

information från olika områden. Då vi kontaktade förskolorna fick vi tillåtelse att intervjua den förskollärare som kunde medverka, men vi sökte främst förskollärare som hade erfarenheter om barn som utsätts för våld i hemmet. Innan intervjun fick informanterna ta del av ett följebrev, se bilaga 1.

Genomförande av intervjuer

Frågorna skapades efter syftet (se bilaga 2). Vi tänkte att det skulle vara positivt att genomföra en pilotintervju för att upptäcka om några frågor var svårtolkade för informanten. Efter pilotintervjun ändrade vi på en fråga som löd: Hur kan man märka att barn far illa? Istället bytte vi den frågan till: Vilka varningstecken kan man se hos barn som blivit utsatta för fysiskt våld? Vi märkte att det blev lättare för informanterna att förstå frågan och kunna ge ett konkret svar på frågan.

Intervjuerna spelades in på bådars mobiltelefon, tanken var då att om någon på något sätt skulle radera eller missa viktig information skulle data ändå vara bevarad på en mobiltelefon. Under intervjun fick vi utrymme till att ställa våra frågor och det vi kunde märka var att informanterna gav oss olika långa svar. En del var kortare och precisa medan andra var längre och svarade nästan på flera frågor än den ställda. I vissa intervjuer ställde vi följdfrågor för att tydliggöra svaret.

Etiska principer

Vi har vid och efter intervjun förhållit oss till de fyra etiska principerna som Bryman (2011) beskriver. I följebrevet, se bilaga 1, har vi sammanfattat de etiska reglerna och vi tänker nu förklara vidare hur vi har använt oss utav dem här nedan.

1. *Informationskravet* – personerna som är berörda i studien informerades om syftet för själva studien. Vi informerade även de berörda att det när som helst var möjligt att sluta medverka.
2. *Samtyckeskravet* – i undersökningen hade deltagarna rätt till att själva bestämma över sin egen medverkan.
3. *Konfidentialitetskravet* – uppgifter om de medverkade ska behandlas med största konfidentialitet. All information av och om de medverkade ska förvaras på ett säkert ställe där andra som inte ingår i studien får tag på uppgifterna. Vi har valt att spela in alla intervjuer vilket efter transkriberingen har raderats.

4. *Nyttjandekravet* – Det material och den information vi får från varje informant får endast användas i forskningsändamål. Därför har inte materialet använts i andra sammanhang än till studiens syfte.

Analysmetod

Det finns inom vetenskapen olika sätt att ställa frågor om verkligheten (Alexandersson, 1994). Hur verkligheten ser ut och varför den ser ut som den gör är vad forskningsfrågorna kan handla om. Samtidigt kan forskningsfrågorna utgå från hur människor tänker eller uppfattar denna verklighet. Distinktionen visar på skillnaden på ”vad något uppfattas vara” och ”vad något är”. Distinktionen blev en grund för den fenomenografiska forskningsansatsen (Alexandersson, 1994).

Efter mycket diskussion om val av analysmetod har vi bestämt oss för den fenomenografiska analysmetoden. Metoden är utvecklad för att man ska kunna analysera enskilda individers utsaga (Dahlgren & Johansson, 2015). Alexandersson (1994) skriver att metoden är lämplig för att kunna beskriva och analysera informanternas tankar om fenomenet. Eftersom att vi har valt semistrukturerade intervjuer skriver Alexandersson (1994) att fenomenografi är en vanlig analysmetod för att bearbeta materialet. Samtidigt skriver Dahlgren och Johansson (2015) att det centrala inom fenomenografi är uppfattningen om att människor uppfattar händelser på olika sätt. Enligt Dahlgren och Johansson (2015) kommer informanternas händelser ha ett begränsat sätt på hur de kan uppfattas. Alltså menar författarna att då vi frågar informanterna hur de uppfattar våld mot förskolebarn i hemmet, kommer vi att få många olika svar och olika förståelser av fenomenet.

Den fenomenografiska analysmodellen består av sju steg:

Steg 1 – att bekanta sig med materialet

I detta steg får man läsa de transkriberade intervjuerna flera gånger tills man känner att man ”känner” materialet. Samtidigt som man läser materialet kan man föra anteckningar vid sidan om. Syftet i steget är att söka efter väsentliga utsagor som visar kvalitativa skillnader i informanternas sätt att förstå och behandla fenomenet.

Steg 2 – kondensation

I detta steg börjar man analysera materialet. Utifrån intervjuerna försöker man hitta de mest betydelsefulla uttalandena och klippa ut dessa. Det viktiga är att man ska få en

”sammanfattad” intervju med det som mest är värt att peka ut på och som bidrar till forskningen. Dessa urklipp ska vid senare tillfälle användas som grund till jämförelser.

Steg 3 – jämförelse

Här börjar man jämföra materialet och forskaren bör här hitta likheter och skillnader på de olika uttalandena. Ett viktigt mål inom fenomenografin är att kunna skilja på variation eller skillnader mellan de olika uppfattningarna.

Steg 4 – gruppering

Här ska de likheter och skillnader man hittat grupperas. Forskaren ska här samla ihop de olika urklippen i skilda grupper och försöka hitta ett sammanhang mellan dem.

Steg 5 – artikulera kategorierna

I femte steget ska forskaren försöka hitta kärnan i de olika likheterna. En kritisk del som forskaren får ta hänsyn till i detta steg är att bestämma vart gränsen mellan de olika uppfattningarna ska dras.

Steg 6 – namnge kategorierna

Genom att namnge de kategorier man har fått fram, får man också fram det mest signifikanta i materialet. Här krävs det mycket tid och ansträngning för att få möjlighet till att fånga en känsla och formulera det i några korta ord som beskriver en speciell uppfattning.

Steg 7 – kontrastiv fas

Det sista steget är det allra viktigaste. Allt urval och arbete granskas noga för att forskaren ska kunna se om dessa platsar i fler kategorier än de som redan skapats. Detta görs genom att jämföra urvalen och se om de matchar någon annanstans. Det sista steget resulterar i att kategorierna man har namngett och satt ihop, bildar ett antal färre kategorier.

Genomförande av analys

Vi utgick från grunden i den fenomenografiska analysmetoden vilket innebär att visa på uppfattningarna av och variationerna i de olika uttalandena.

Vi började med att transkribera den data vi samlat in och sedan läste vi igenom materialet flera gånger. Detta innebär att vi har genomfört det första steget i denna analysmetod. Efter att vi gjorde det första steget började vi att analysera uttalandena och vi markerade det mest betydelsefulla vi kunde hitta i texten med hjälp av olika färger. Det informanterna la mest vikt vid under intervjuerna såg vi som betydelsefullt. Vissa informanter svarade på mer än

frågorna vi ställde och därför valde vi att ta med det mest relevanta som kunde bidra med något till studien. Alltså menar vi att det vi inte valde att ta med var det som vi antog inte kunde bidra med något till studien. Innan vi påbörjade analysen valde vi de utsagor som vi tyckte var mest intressanta och som vi såg potential i att kunna analysera. Dahlgren och Johansson (2015) menar på att i steg två kan man klippa ut de viktigaste uttalandena men vi har som sagt använt oss utav färger i programmet Word. För att hitta variationerna i den insamlade data har vi jämfört materialet och sedan sorterat de i olika dokument för att få en klarare bild av vad varje utsaga handlar om. Genom att göra detta har vi bearbetat steg tre och fyra samtidigt. Efter att ha genomfört de fyra tidigare stegen övergår vi till steg fem och sex vilka innebär att vi ska hitta det centrala i varje kategori och namnge dessa. Vi analyserade all data för att se om något uttalande kunde länkas till en annan kategori.

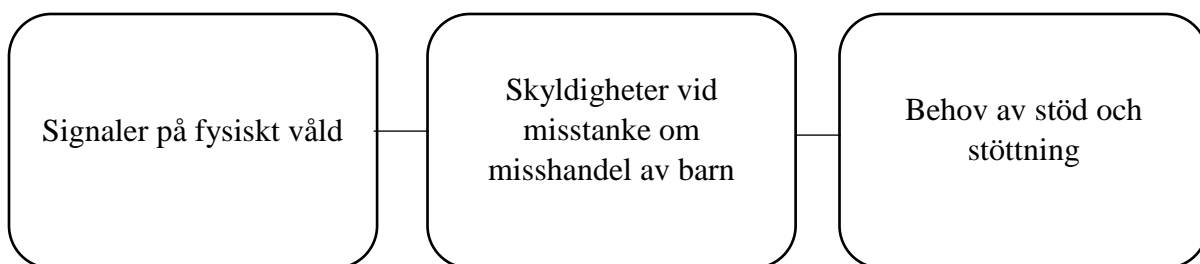
Metoddiskussion

Studiens resultat påverkas av de urval och uttalanden som gjorts. Vi har valt ut förskollärare från olika områden för att få viss variation på datainsamlingen. Innan intervjuerna påbörjades sökte vi sex stycken förskollärare. En av de kunde inte medverka på grund av tidsbrist. Vi såg inget problem med att söka informanter eftersom alla som tackade ja till studien verkade intresserade av ämne. Under intervjun med förskollärarna tog de sig tid att besvara de frågor vi ställde. Ibland fick vi även mer svar än vad vi förväntade oss vilket gjorde att vi fick sortera ut vad som inte sågs som relevant till studien. Det positiva var att vi fick rimliga svar på alla frågor som vi ställde. Genom att använda den kvalitativa datainsamlingsmetoden kunde vi få fram förskollärares berättelser om det valda fenomenet. Denna typ av insamling har känts relevant för studiens syfte och frågeställningar. Eftersom vi genom denna metod kunnat besvara våra forskningsfrågor. Vi valde att inte ge ut intervjufrågorna i förväg eftersom vi ville ha mer spontana och inte förberedda svar från informanten.

Om den förskolläraren som inte kunde medverka under intervjun varit med hade antagligen resultatet blivit ett annat. Troligtvis hade vi fått en bredare förklaringar och variation i materialet. Dock får vi känslan av att antalet intervjuer som genomfördes ändå räckte till att få fram ett resultat och svar på våra forskningsfrågor. Vi har genomfört en pilotintervju vilket visade sig vara positivt eftersom vi fick fram tydligare svar när vi omformulerade en av frågorna.

Resultat

Nedan presenteras förskollärares utsagor om barn som utsätts för våld i hemmet. Från insamlad data framförs tre olika kategorier, *signaler på fysiskt våld*, *skyldigheter vid misstanke om misshandel av barn* och *behov av stöd och stöttning* (se figur 1). Vi har valt citat från informanternas berättelser om fenomenet som ska visa på de variationer vi funnit. Detta eftersom att erfarenheterna var få om detta fenomen då majoriteten av förskollärare bara berättade om ett varsitt fall. Med informanternas uttalanden har vi skapat underkategorier som i sin tur belyser området och även våra tolkningar. Varje underkategori avslutas med en sammanfattning. Vi kommer i avsnitten att benämna förskollärarna med siffror för att kunna skilja på deras utsagor och hålla dem anonyma.

Figur 1 Förklaring av de övergripande temana

Signaler på fysiskt våld i hemmet

Förskollärares intuition

I detta avsnitt belyser vi förskollärares intuition och deras berättelser om att något inte står rätt till hos barnet. Vi har utifrån insamlade data märkt att förskollärares utsagor om intuition inte har så stor variation utan det är oftast liknande reflektioner som förskollärare har.

Redan från första dagen kunde man märka att något inte stod rätt till och efter några veckor började man ana, man är ju lite lyhörd och men de berättade ju aldrig någonting eftersom de var så pass hårt hållna.

(Förskollärare 1)

Förskollärare 1 litar på sin magkänsla om att något inte stämmer redan från första mötet med barnen då hon uttalar sig: ”*började ana*”. Vi tolkar det som att barnet nu ingår i ett mikrosystem vilket Trawick-Smith (2010) beskriver som det närmaste systemet för ett barn att ingå i enligt Bronfenbrenners ekologiska systemteori. Tidigare har endast hemmet varit barnets mikrosystem men nu när barnet får möta förskolan uppmärksammas det en oro över barnets beteende. Förskollärares intuition tolkar vi kan stärkas genom: ”*de berättade ju aldrig någonting*” men då hon ändå fick en känsla av att något inte stämde. Ändå berättar förskolläraren att ”*man är ju lite lyhörd*” trots att hon tidigare benämnt att barnen aldrig berättade någonting. Vi tolkar det som att förskolläraren har gett oss dubbla budskap då hon först säger att ”*man är ju lite lyhörd*” men sedan framför att ”*de berättade ju aldrig någonting*”. Vi ser en svårighet med att förstå hennes förklaring med koppling till de dubbla budskapen. Trots detta menar hon ändå på att förskollärare ska lita på sin intuition och tro på sin första känsla. Vidare tolkar vi det som att förskollärare 1 fick känslan av att något inte stod rätt till och att hon på något sätt inte kunde tro att det var sant. Förskolläraren säger själv att hon var lite lyhörd men samtidigt berättar hon att barnen aldrig berättade. Alltså behövde hon en bekräftelse från barnen för att kunna tro att hennes intuition stämde.

Jag märkte ju fort att det inte stod riktigt rätt till.

(Förskollärare 1)

I detta fall gör förskolläraren utsagan om att hon tidigt kunde märka av att det var något som inte stämde då hon säger: ”*Jag märkte*” vilket tyder på att förskolläraren själv har gjort denna

tolkning. Vi tolkar det då som att hon inte har samtalat med de övriga i arbetslaget över sin oro då hon uttryckte sig att det var hon själv som märkte att det var något som ”*inte stod riktigt rätt till*”.

Varningstecken hos barn

I detta avsnitt kommer vi att klarlägga förskollärares berättelser om vilka varningstecken de har upplevt under sin tid på förskolan. Vi har här gjort ett urval från de citat som vi valt att använda. Fler uttalanden som förskollärarna har gjort visar på att det finns fler varningstecken hos barn än de citat som valts ut. Det kan vara allt ifrån omsorgssvikt till att barnen reagerar på en förälders närvaro.

Man kunde se att barnen duckade lite, när man kom och blev lite strängare på rösten. Det är som att det liksom satt i ryggraden på det här barnet, att undvika ett slag.

(Förskollärare 5)

Vi tolkar förskollärare 5 utsaga som ett starkt exempel på att barnet reagerar på den vuxnes tillsägelse då: ”*barnen duckade lite*”. Vi tolkar förskollärarens berättelse som att barnet har utsatts för våld och att ducka blir en ren reflex för barnen som informanten påpekar: ”*att undvika ett slag*”. Irgens och Moqvist (2002) skriver att trots att våldet förekommer i hemmet försöker vissa barn dölja de spår som finns. Vi tolkar det här som att barnet i fråga upplever rädsla och reagerar utefter det. Vidare visar utsagorna på att signaler om att barnet utsätts för våld kan se olika ut. Detta kan visas genom:

Vi såg väl nått tecken, några blåmärken. Men inte jätte mycket, det var mest att barnen pratade om det. Man måste ju lita på att barnen talar sanning. Och speciellt om det blir upprepade gånger. Man lär ju känna sina barn, om de säger saker på bus eller om de är allvarliga. I detta fall hade ju flickorna aldrig pratat om något sånt här tidigare. Och hon var allvarlig när hon berättade det.

(Förskollärare 2)

Genom att avläsa citatet: ”*några blåmärken. Men inte jätte mycket*” gör vi tolkningen att det kan vara svårt att upptäcka blåmärken och veta vad de kan bero på. Vi kan här se att det är då barnen kommer och berättar om våldshändelsen som förskollärare 2 uppmärksammar hennes uttalande: ”*barnen pratade om det*”. Vi kan se detta som ett pussel då förskollärare 2 lägger ihop berättandet och blåmärkena. Förskollärare 2 säger sig kunna skilja på när barnet talar sanning och när barnet hittar på genom uttalandet: ”*säger saker på bus eller om de är allvarliga*”. I detta fall pekar pedagogen på sannolikheten med att flickan talar sanning i och med att förskolläraren uppmärksammar hennes allvarlighet då hon berättar att: ”*hon var allvarlig*”.

Samma förskollärares utsaga om att det kan finnas våld i hemmet uppmärksammas genom nedanstående citat:

Man reagerade på att de inte ville följa med mamman när hon kom och hämtade. De blev lite stela. "Ge mamma en kram" och de blev lite nja lite stela och ville inte. Det var fler signaler som visade på att något inte stämde.

(Förskollärare 2)

Enligt denna utsaga reagerade förskolläraren först på att barnen inte ville följa med när: ”*de inte ville följa med mamman när hon kom och hämtade*”. Hon märker att mammans närvaro gör att barnens beteende ändras och att barnen blir stela. Hon uppfattade att: ”*De blev lite stela*”. Vi tolkar det som att förskolläraren använder sig av strategin: ”*Ge mamma en kram*” för att få barnen att följa med mamman. Efter detta berättar förskolläraren att barnen velade lite: ”*nja lite stela*” och att de inte vill krama mamma: ”*ville inte*”. Vi tolkar det som att det borde vara tydligt för förskolläraren att barnen är obekväma i mammans närvaro eftersom att båda barnen under två situationer vid samma tillfälle visar på ett beteende där de vägrar att följa med. Perris (1996) skriver att då ett barns reaktion på förälders närvaro är negativ kan detta bero på brist i anknytningen vilket tyder på att barnet inte känner sig tryggt hos den personen som egentligen borde vara barnets trygga bas. Vår tolkning av anknytningsteorin blir då att dessa barn har skapat förskolan som den trygga basen eftersom att de ”*inte ville följa med mamma när hon kom och hämtade*” barnen. Dock gör förskolläraren reflektionen om att något inte stod rätt till efter hela händelsen då hon uttalade sig: ”*fler signaler som visade på att något inte stämde*”. Vi tolkar detta som att förskolläraren till slut har fått sin första reaktion bekräftad då hon efter händelsen kunde se helheten.

Svårigheter med att upptäcka våld mot barn

Nedan beskrivs de svårigheter som kan finnas med att upptäcka våld mot barn. Faktorer som miljö och språk kommer att belysas i detta avsnitt.

Så att han skiljde inte ut sig från någon i gruppen i övrigt, här. Det hade han säkert gjort på ett annat ställe men inte här. Men sen hade det varit en vanlig grupp hade jag haft det här barnet på en annan förskola där det inte varit så här då klart att man hade börjat undra man slåss med knytnävar, man skriker på ett annat vis, man respekterar inte när en vuxen pratar med en man, ja men, hela den här biten liksom.

(Förskollärare 4)

Vi tolkar denna utsaga som en svårighet eftersom det verkar som att de flesta barn är utåtagerande och slåss på denna avdelning. Därför menar vi att det kan vara svårt att peka på vilket barn som förskollärarna ska känna extra mycket oro för när alla betar sig snarligt. Förskollärare 4 påpekar att om detta barn flyttats till en annan förskola hade man omedelbart sett att något inte stod rätt till. Detta går att koppla till Bronenbrenners ekologiska systemteori och vi menar att barnet inte kan styra över vilket område (mikrosystem) denne ska ingå i. Hindberg (2006) visar på att mikrosystemet är det som ligger närmast barnet, alltså det system som barnet ingår mest i. Något som kan kopplas till mikrosystemet är språket och hur det används hemma, exemplifierat nedan:

Så att det tror vi att det var så som han menar. Men det är mycket just i det här området med språket att tänka på, att det kan betyda så mycket annat. Också svårt för oss att veta när ett barn säger är det slå eller är det något annat så. Så det är komplext. Just med språket där. När man uttrycker sig.

(Förskollärare 4)

Förskollärare 4 beskriver svårigheten med det verbala språket och att bedöma sanningen i barnets uttalande. När hon benämner ”det tror vi att det var så som han menar” tolkar vi det som att hon inte är riktigt säker på vad pojken menar. Vi tolkar det som att det i detta fall är svårt att uppfatta vad barnen vill få fram eftersom att barnen själva kanske inte är medvetna om ordens betydelse och innebörd. Hon menar att det kan vara svårt för barnen att hitta rätt ord och att bli förstådda i områden som dessa. Detta blir tydligt med uttalandet ”mycket just i det här området med språket” då hon pekar på att det är på grund av området som barnen har

svårt med språket. I citatet ”i det här området” tolkar vi det som att förskolläraren menar att det är ett område med en lägre social status, lågutbildade och hög arbetslöshet vilket i sin tur kan tolkas som att barnens beteende förknippas med vårdnadshavarens status. I föregående citat visar samma förskollärare på miljöns påverkan för barnet. Hon har gjort uttalandet om att: ”hade jag haft det här barnet på en annan förskola där det inte varit så här då klart att man hade börjat undra”. Vår tolkning blir då att om barnet hade flyttats till en annan förskola, hade man trott på barnets berättelse trots dess språkbrister? Förskolläraren visar en opålitlighet gentemot barnet då hon uttrycker sig med: ”att det kan betyda så mycket annat”. Om hon då menar på att hon skulle kunna tro på barnets berättelse i en annan förskola i ett annat område, undrar vi varför hon försöker skylla på att det i den här miljön ”kan betyda så mycket annat”?

Sammanfattningsvis kan vi se att det finns olika signaler hos barn som tyder på fysiskt våld vilket även förskollärarna har berättat. Det kan vara allt från fysiska skador till att barnen berättar om våldshändelsen. Förskollärarna har uttalat sig om vikten av att lyssna på sin intuition, de flesta verkar veta när något inte står rätt till. Svårigheterna att upptäcka fysiskt våld är även något som förskollärarna har reflekterat över och menar att miljö och språk kan försvåra barnens signaler av våld.

Skyldigheter vid misstanke om misshandel av barn

Förskollärares skyldigheter

Som förskollärare har man skyldighet att anmäla om oro eller misstanke om man märker att ett barn far illa. Under detta avsnitt belyser vi vad informanterna har för utsagor om detta. Förskollärarna har berättat att det alltid är barnets bästa som ska ligga i fokus och att skyldigheten om att anmäla görs i syfte med detta.

Vi är skyldiga till att göra en anmälan. Man får liksom förklara att det ligger i vårt uppdrag.

(Förskollärare 4)

En tolkning vi gör är att förskollärare 4 visar på att hon är medveten om att en anmälan bör göras och att det hör till vårt uppdrag som förskollärare. Vi kan koppla makrosystemet till förskollärares skyldigheter då vi menar att förskollärare måste förhålla sig till de lagar som finns i samhället vilket tyder på att Bronfenbrenners systemteori är inkluderad i barnets sfär. Makrosystemet är ett av de olika system som ingår i systemteorin och har egentligen inte en

direkt kontakt med barnet utan detta innebär att samhället ska styras utav t.ex. lagar, politik, normer och värderingar mm. Men vi tolkar ändå detta system som viktigt och betydelsefullt för det enskilda barnet. Då förskolläraren uttalar sig: ”*Man får liksom förklara att det ligger i vårt uppdrag*” tolkar vi det som att hon i varje anmälan måste förklara att det ligger i en förskollärares uppdrag att göra det. Vidare gör vi tolkningen om vem det är hon behöver förklara sig för då hon har gjort en anmälan.

Nu har vi berört delar av de skyldigheter förskollärare berättar att de har. Vi ska nu få se vilka uttalanden förskollärare har om anmälningsplikt:

Men är det så här starkt som det var i detta fall så är det bara att anmäla direkt.

(Förskollärare 3)

En tolkning i detta uttalande är att förskollärare 3 bara anmäler då hon har starka och tydliga bevis för att barnet har utsatts för våld. En annan tolkning är att denna förskollärare är nonchalant i sitt svar då hon poängterar att det ”*bara*” är att anmäla.

Sammanfattningsvis tolkar vi det som att förskollärare berättar att de ska anmäla om de märker att barnen utsatts för fysiskt våld. Förskollärarna påpekar att det ligger i deras uppdrag och då är det enklare att förklara varför en anmälan har gjorts.

Behov av stöd och stöttning

Hur barn i förskolan stöttas av förskollärare

Nedan framförs förskollärares reflektioner över hur barn som utsatts för fysiskt våld kan stöttas i verksamheten.

Det är viktigt att finnas till hands hela tiden för dessa barn. Genom att prata med barnen. Det är det viktigt att poängtera att det här är inte okej att göra, liksom varken vuxna eller barn ingen får slåss.

(Förskollärare 2)

Förskollärare 2 lägger vikt vid hur viktigt det är att lyssna på barnen och finnas till hands genom utsagan: ”*viktigt att finnas till hands hela tiden för dessa barn*”. Hon poängterar att det är betydelsefullt att prata med barnen om att det inte är okej att slå någon då hon framför: ”*inte okej att göra*”. För att ett barn ska kunna hantera sin livssituation och för att kunna

bearbeta det denne varit med om behöver upplevelserna av våldet giltiggöras (Eriksson & Näsman, 2008).

I vår tolkning kan vi se att förskollärare 2 tar upp hur viktigt det är att lyssna på barnen och prata med dem om att det inte är accepterat att slåss. Men vi kan inte se att förskollärare 2 tar upp att detta ändå händer. Vi tolkar det som att förskolläraren förbereder barnen och berättar vad man inte får göra som både barn och vuxen med uttalandet: ”*liksom varken vuxna eller barn ingen får slåss*”. Hon ger heller inga direktiv på hur barnen istället ska göra om de hamnar i en sådan situation.

Förskolläraren som trygg bas

Under detta stycke kommer förskollärares reflektioner över vilken betydelse förskolan har för barn som utsatts för fysiskt våld i hemmet att beskrivas.

De tydde sig till de pedagogerna som hade ett bra förhållningssätt till de här barnen. De såg inte bara barnet som en elev utan som en individ.

(Förskollärare 1)

Denna utsaga tolkar vi som att den kan kopplas samman med Bowlbys anknytningssteori då vi menar att barnen i denna situation har utvalda pedagoger som sina ”anknytningspersoner” vilket Perris (1996) menar är viktigt för barnets utveckling. Detta eftersom barnet behöver en eller fler personer som denne kan knyta an till och känna en trygghet till. För barnen ska den trygga basen vara något de kan komma tillbaka till och kunna finna tröst hos då fara hotar eller då barnet blir rädd (Perris, 1996). Förskollärare 1 berättar att barnen ”*tydde sig till de pedagogerna som hade ett bra förhållningssätt*”. Vår tolkning blir då att dessa pedagoger förmedlar lugn och skydd och har blivit den trygga basen för barnen. Det är inte alltid barnet som bestämmer om denne ska återvända till den trygga basen utan anknytningspersonen ska också kunna känna av de anknytnings signaler barnet ger och kunna ingripa om fara uppstår (Perris, 1996). Vi tolkar att barnen i detta fall har valt sin egna anknytningspersoner utifrån trygghet och skydd. Vi kan även se att dessa förskollärare är de som ser eleven framför barnet när förskolläraren uttalar sig ”*De såg inte bara barnet som en elev utan som en individ*”.

Sammanfattningsvis kan vi se att förskollärare förklarar att de har en betydande roll för barnet och att de har olika tankar om hur barnet kan få stöd och stöttning genom att finnas där, prata och lyssna på dem. Flera förskollärare trycker på att det är barnets bästa som står i fokus och att göra allt som står i ens makt för att barnet ska få en god uppväxt.

Diskussion

I detta avsnitt kommer resultatet att belysas genom egna reflektioner. Vi kommer även utgå från ett kritiskt perspektiv i vår dialog. Frågeställningarna besvaras kopplat till teori och tidigare forskning. Diskussionen är uppdelad i tre delar utifrån de forskningsfrågor vi har ställt.

Vilka varningstecken kan vi se hos barn som utsätts för fysiskt våld?

Informanterna berättar att det finns olika slags varningstecken hos barn som utsätts för fysiskt våld i hemmet. Irgens och Moqvist (2002) skriver att all misshandel, vare sig den är fysisk eller psykisk, får barnet att fara illa på olika sätt. Förskollärarna har belyst vikten av att lyssna på vad barnen har att berätta och menar att ett varningstecken för att barn far illa kan vara när de själva kommer och berättar om händelsen. Eriksson, Cater, Dahlkild-Öhman och Näsman (2008) beskriver vikten av att som barn blir hörd och lyssnad på. En reflektion som slagit oss är om förskollärare alltid kan lita på att barnen berättar sanning? Vi kan genom resultatet som vi framfört se att det kan finnas svårigheter med att uppmärksamma varningstecken, då informanterna benämnt att brist i språket kan försvåra barnens uttalanden. Genom resultatet kan vi avläsa att förskollärares intuition kan spela roll för dessa barn och att det är viktigt att lyssna på intuitionen och tro på sin känsla. Dock har vissa förskollärare förklarat att de känner sina barn så pass bra att man ändå kan känna att något inte står rätt till. Rösare (2015) menar att barn som utsätts för våld i hemmet kan få språkförseningar. Vi ser detta som viktigt att ha i åtanke trots att förskollärarna känner sina barn väl.

Vissa förskollärare har uttalat sig om att området spelar roll för att upptäcka våld. Barn som utsätts för våld som bor i socialt utsatta områden menar informanterna, kan vara svårare att upptäcka. Om vi utgår från Bronfenbrenners systemteori med barnet som mittpunkt ska inte mikrosystemet, där barnet bor och växer upp, spela någon roll för hur förskollärarna uppmärksammar varningstecken eller ej. I resultatet kan vi se att förskollärarna skyller på området och benämner att om barnet hade varit i ett annat område hade det uppmärksamrats direkt. Vi anser att det är upp till förskolan att se barnet som en egen individ och inte utifrån vilket område denne bor i. Annerbäck (2011) framför att olika faktorer kan påverka att barn riskerar att utsättas för våld i hemmet. Hon menar liksom Dubowitz m.fl. (2011) att barn i socialt utsatta områden löper större risk för våld i hemmet. Resultaten visar att en del av förskollärarna benämner områden som en svårighet att upptäcka våld i hemmet. Det är då

viktigt att ha Dubowitz m.fl. (2011) i åtanke och veta att forskningen visar på att barn som bor i utsatta områden har större risk att bli utsatta för våld i hemmet.

Fysiska skador är något som förskollärarna har poängterat kan tolkas som varningstecken. De har nämnt att barn kan få blåmärken i leken, men om man ser blåmärken på mer "gömda" ställen kan det vara något som resulterat av våld, vilket även Irgens och Moqvist (2002) påpekar. Dock har de flesta av informanterna sagt att de sett några blåmärken och de har gjort en anmälan när barnen själva kommit och berättat om våldshändelsen vilket tyder på variationer av våldssignaler. Förskollärarna förklarar att de pusslat ihop blåmärken och berättelse till en helhet som sedan stärkt bevisen för att göra en anmälan.

En förskollärares utsaga är att barn som förändrar sitt beteende kan även vara ett varningstecken. Det kan vara allt från att barnen inte leker med andra barn till att de är aggressiva eller tillbakadragna. Svensson och Janson (2008) har i sin studie visat att upplevelserna barnen får av misshandeln tenderar att ge ångest och störningar som kan ha en stor inverkan på barnets utveckling och inlärningsförmåga. Rösare (2015) förklarar även andra viktiga tecken på våld, så som: hyperaktivitet, irritation, tystnad, dra sig undan vid lek eller styrda aktiviteter och trötthet. Vi menar att det är viktigt att som förskollärare tänka på dessa olika tecken för att enklare uppmärksamma att ett barn blir utsatt för våld.

Vilken betydelse har förskolan för de barn som utsätts för våld i hemmet?

Hindberg (2006) skriver att barn har svårt för att berätta om det de blivit utsatta för, hon menar på att det finns flera olika skäl till att barnen inte berättar. Irgens & Moqvist (2002) visar på flera skäl att barn inte berättar om deras våldshändelser. De allra yngsta barnen har inte det verbala språket, vilket gör det svårt för barnen att uttrycka vad de har upplevt. Vår reflektion blir då att förskolläraren har en stor betydelse för barnet eftersom förskolläraren kan vara den enda personen som ser barnen och kan tala för dem.

Hindberg (2006) menar att vissa barn i förskoleåldern inte är medvetna om att de utsätts för misshandel, hon framför att detta främst är yngre barn som inte har kunskap om lagstiftningen eller om att det fysiska våldet är olagligt. Därför är det viktigt att de som arbetar i förskolan poängterar att det inte är okej att slå någon, varken barn eller vuxen vilket även resultatet visar. Informanterna har berättat att det är viktigt att prata med barnen och poängtera att det inte är okej att slå någon, varken vuxen eller barn. Att som vuxen och förskollärare våga lyfta detta ämne för att barnen ska få mer kunskap om området ser vi som betydande för alla barn.

De förskollärare som vi har intervjuat har berättat att de har gjort anmälningar om barnmisshandel vilket tyder på att de har uppmärksammat barnens röst. Lagerberg (2001) har genom sin studie visat på att förskollärare i de flesta fall inte gör en anmälan. Svensson (2013) framför att det i hennes studie bara gjordes 30% anmälningar av alla fall. Som vi kan se stämmer inte vårt resultat överens med Lagerbergs resultat eller Svenssons då resultatet vi har fått visar att anmälningar gjorts i alla de fall där förskollärarna har haft misstanke om våld. Vi tänker då att förskolan kan ses som en betydande roll för barnet, eftersom det kan vara de enda som vågar uppmärksamma barnet och dess signaler om att något inte står rätt till.

Irgens och Moqvist (2002) skriver att barn blir nedtystade av sina föräldrar vilket resulterar i att barnen inte vågar berätta för någon. Barnen är beroende av sina föräldrar för att kunna överleva vilket Hindberg (2006) pekar på kan vara en anledning till att barnen inte berättar även att barnen är rädda och oroliga för vad konsekvenserna kan bli om barnen berättar för någon. Vi kopplar det till anknytningsteorin och menar att förskolläraren kan vara den trygga basen för de barn som utsatts för fysiskt våld av en familjemedlem. Sousa m.fl. (2011) belyser att barnet har svårt att få en stark anknytning till sin förälder efter att barnet upplevt någon slags trauma som är våldsrelaterat. Med detta menar vi att förskolläraren kan vara den enda trygga vuxna personen i barnets liv. Bowlby fastställde att barn behöver närhet och kärlek från en anknytningsperson vilket innebär att barnen kan se denne som en trygghet. Oftast är personen modern men Perris (1996) menar att det inte nödvändigtvis behöver vara barnets biologiska moder. En tanke som slagit oss är då att förskolläraren kan bli den anknytningsperson som barnet känner att den kan prata med och känna tillit och trygghet till. Rösare (2015) lyfter att förskolan är den trygga platsen som har fungerande rutiner och en verksamhet som är anpassad efter barnen vilket gynnar de barn som är och har varit utsatta för våld.

[Hur kan förskolan arbeta med att stötta de barn som utsätts för våld i nära relationer utifrån ett förskollärarperspektiv?](#)

De förskollärare vi har intervjuat har alla lagt vikt vid att stötta genom att finnas där för och lyssna på barnen som blivit utsatta för fysiskt våld av sina vårdnadshavare. Rösare (2015) menar att det ses som viktigt och betydelsefullt för barnen att någon lyssnar på och ser dem. Informanterna har pekat på att förklara för barnen att det inte acceptabelt att slå någon. De har även stöttat barnen med att lyssna på dem och tro på vad de sagt. Irgens & Moqvist (2004) skriver att barn som berättat för sina föräldrar om att de blivit slagna av den andra föräldern

har blivit misstrodda. Det är därför extra viktigt tänker vi att förskollärare ser och bekräftar barnen. Vi kan utifrån vårt resultat se att alla förskollärare poängterar hur viktigt det är för barnens utveckling att bli behandlade med respekt.

Lindén (2012) tar upp vikten av stöttning genom att våga prata om saken, han trycker dock på att tala om våld även när det inte finns misstanke om att våld sker. Vi tänker att det kan vara svårt för barn att våga berätta om hur deras situation ser ut. Det kan då vara positivt att tala mer om området i förskolan då personal inte anar oro om ett eller fler barn. Vi reflekterar över vikten att våga tala om barnmisshandel vilket ses som tabu i det svenska samhället och genom att våga lyfta ämnet till ytan tror vi kommer bidra till att barnen som är utsatta kan stöttas och hjälpas.

Referenslista

- Alexandersson, M. (1994). *Den fenomenografiska forskningsansatsens fokus*. I B. Starrin, & P-G. Svensson, (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. (red.). Lund: Studentlitteratur.
- Annerbäck, E-M. (2011). *Child Physical Abuse Characteristics, Prevalence, Health and Risk-taking* (Linköping University Medical Dissertations No. 1234). Linköping: Linköpings universitet. Tillgänglig: <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:408354/FULLTEXT01.pdf>
- Brodin, J. (2008). *Pedagogisk miljö och trygghet hos en pedagog*. I J. Brodin, (red.) (2008). *Barn i utsatta livssituationer*. (1.uppl.) Malmö: Gleerups.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Christensen, E. (2007). *Barn i familjer där mamma misshandlas*. I M. Eriksson. (2007). *Barn som upplever våld: nordisk forskning och praktik*. (1.uppl.) Stockholm: Gothia.
- Dahlgren, L, O., & Johansson, K. (2015). *Fenomenografi*. I A. Fejes, & R. Thornberg, (red.) (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. (2., utök. uppl.) Stockholm: Liber.
- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. (2., utök. uppl.) Malmö: Gleerups.
- Dubowitz, H., Kim, J., Black, M-M., Weisbart, C., Semiatin, J. & Magder, L-S. (2011). Identifying children at high risk for a childmaltreatment report. *Child Abuse Neglect*. 35(2). 96-104. Doi: 10.1016/j.chiabu.2010.09.003.
- Edfeldt, Å. W. (1985). "Allt vad I gören---": Slutrapport från SUSAs-projektet om aga och våld i hemmet. Stockholm: Proprius.
- Eriksson, M. & Näsman, E. (2008). Intervjuer och barns delaktighet. I Eriksson, M., Källström Cater, Å., Dahlkild-Öhman, G., & Näsman, E. (2008). *Barns röster om våld – att tolka och förstå*. Malmö: Gleerups.
- Frisk, A. (1964). Misshandlade småbarn. *Läkartidningen*. 61(41), s. 3005-3011.
- Hartley, C-C. (2002). The Co-occurrence of Child Maltreatment and Domestic Violence: Examining Both Neglect and Child Physical Abuse. *Child maltreatment*. 7(4). 349-358. Doi: 10.1177/107755902237264.

- Hindberg, B. (2006). *Sårbara barn - att vara liten, misshandlad och försummad*. Förlagshuset: Gothia AB.
- Holmes, J. (1993). *John Bowlby & Attachment theory*. London: Routledge.
- Irgens, P. & Moqvist, I. (2002). *Barnmisshandel ur BRIS och barns perspektiv: om fysiska, psykiska och sexuella övergrepp mot barn*. Stockholm: BRIS.
- Jakobsson, U. (2011). *Forskningens termer och begrepp - en ordbok*. Studentlitteratur: Lund.
- Janson, S., & Jernbro, C., & Långberg, B. (2011). *Kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige - en nationell kartläggning 2011*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset: Karlstad Universitet.
- Lagerberg, D. (2001). A descriptive survey of Swedish child health nurses' awareness of abuse and neglect. I. Characteristics of the nurses. *Child Abuse & Neglect*, 25, 1583–1601.
- Lindén, G. (2012). *Socialt arbete*. I G. Lindén & P. Breife. (red.) (2012). *Pappor med våldsproblematik: forskning och arbetsmetoder inom socialtjänsten*. (1. uppl.). Stockholm: Gothia.
- Olsson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. (3. uppl.). Stockholm: Liber.
- Perris, C. (1996). *Ett band för livet*. Bowlbys anknytningsteori och psykoterapi. Falkenberg: Natur och Kultur.
- Rösare, P. (2015). *Det gäller barnen: barn och unga på skyddat boende*. Stockholm: Premiss med stöd av Unizon.
- Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98 Reviderad 2010*. Stockholm: Fritzes.
- Socialstyrelsen (2013). *Vänd dem inte ryggen: utbildningsmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Solberg, A. (2007). *Hur förhåller sig barn till våld i hemmet?*. I M. Eriksson. (2007). *Barn som upplever våld: nordisk forskning och praktik*. (1. uppl.) Stockholm: Gothia.
- Sousa, C. (2011). Longitudinal Study on the Effects of child Abuse and Childrens Exposure to Domestic Violence, Parent - Children Attachments and Antisocial Behavior in

Adolescence. *Journals of international Violence*. 26(1). 111-136.

doi:<http://jiv.sagepub.com.e.bibl.liu.se/content/26/1/111.full.pdf+html>

Strander, K. (2008). *Goda pedagogiska miljöer*. I J. Brodin. (2008). *Barn i utsatta livssituationer*. Stockholm: Gleerup.

Svensson, B. (2013). *Barn som riskerar att fara illa i sin hemmiljö - en utmaning i ett förebyggande perspektiv*. (Doktorsavhandling). Karlstad: Karlstads Universitet.

Svensson, B. & Janson, S. (2008). Suspected Child Maltreatment: Preschool Staff in a Conflict of Loyalty. *Early Childhood Education*. 36. 25-31. doi: 10.1007/s10643-008-0248-1.

Sveriges rikes lag: gillad och antagen på riksdagen år 1734, stadfäst av Konungen den 23 januari 1736 : med tillägg av författningar som kommit ut från trycket före den 1 januari ... (1861-). Stockholm: Kundtjänst, Norstedts juridik.

Trawick-Smith, J.W. (2010). *Early childhood development: a multicultural perspective*. (5th ed.) Upper Saddle River, N.J.: Pearson Merrill Prentice Hall.

Följebrev inför intervju

Azra Mlivic & Ellen Nordquist
Linköpings Universitet Campus Norrköping
Handledare: ingrid.karlsson@liu.se

Till informanten som kommer att bidra med material till vårt examensarbete.

Hej!

Vi är två studenter från förskolläraryrket, Campus Norrköping, som heter Azra Mlivic och Ellen Nordquist. Vi är nu inne på den sjunde och sista terminen på vår utbildning då vi ska skriva ett examensarbete om barn som utsätts för våld i nära relationer.

Under intervjun kommer vi att utgå från de etiska principerna, vilket innebär att du som informant har rätt till att vara anonym i samtalet, det är även frivilligt att delta i intervjun vilket innebär att du när som helst kan avbryta din medverkan. All datainsamling kommer endast att användas i syfte till studien och vi kommer enbart använda materialet till examensarbetet.

För att underlätta vårt arbete och för att inte ta miste på någon information kommer vi att spela in samtalet med en mobiltelefon men ni har även valet att säga ifrån om detta. Då kommer vi att anteckna samtalet istället.

Vid ytterligare frågor kontakta vår handledare Ingrid Karlsson via mail: ingrid.karlsson@liu.se

Vänliga hälsningar,
Azra Mlivic & Ellen Nordquist

Datum och ort:

Namnsteckning studenter:

Namnsteckning informant:

Bilaga 2

Frågor till intervju – Förskola

- Vilken yrkesroll har du?
- Har du under din tid som förskollärare upplevt att barn har utsatts för fysiskt våld i hemmet?
- Vad gjorde ni då?
- Hur stöttades barnet?
- Vilka varningstecken kan man se hos barn som blivit utsatta för fysiskt våld?
- Hur fungerar barnet i grupp/samspel med andra barn?
- Hur uppträder barnet i samspel med andra vuxna? Ex. andra pedagoger, vårdnadshavare osv.
- Vem gör en orosanmälan?
- När bedöms situationen som allvarlig?